

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Момот Тетяни Валеріївни

на дисертаційну роботу Притиса Вадима Ігоровича на тему:

«Безпекоорієнтоване управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних викликів»,

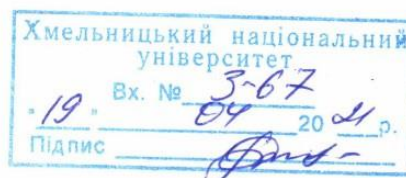
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

В сучасних умовах господарювання система менеджменту підприємств трансформується відповідно до існуючих тенденцій розвитку соціально-економічних процесів та нових глобалізаційних викликів. Захисні механізми, які забезпечують стабільність та безпеку функціонування промислових підприємств, постійно удосконалюються та потребують відповідного інструментального забезпечення. Такі тенденції обумовлюють необхідність впровадження системи безпекоорієнтованого управління, яке передбачає різновекторність управлінського впливу у межах складових системи економічної безпеки підприємств. Також безпекоорієнтоване управління дозволяє менеджменту підприємств ефективно взаємодіяти з фахівцями з економічної безпеки та удосконалювати існуючі організаційно-економічні механізми з метою мінімізації негативного впливу існуючих загроз та небезпек. Такі загрози доцільно поділити на дві великі групи які носять глобальний і локальний характер, однак потребують розробки превентивних заходів на рівні системи менеджменту не залежно від джерела їх утворення і локалізації впливу. Враховуючи розвиненість вітчизняної наукової школи безпекології та наявність значної кількості досліджень у сфері управління, варто підкреслити обмежену кількість науково-методичних розробок пов'язаних із реалізацією положень безпекоорієнтованого управління.

Отже, дисертація Притиса В.І. є важливим кроком у розробці теоретичних та методичних положень застосування безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних викликів. Відтак, робота є актуальною і має суттєве наукове значення.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень Хмельницького національного університету та Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України у межах держбюджетної теми «Розвиток регіонального ризик-менеджменту в контексті забезпечення митної безпеки України» (номер державної реєстрації 0118U004107).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, мають достатній ступінь обґрунтованості. Їх теоретичною й методичною основою є положення економічної теорії, наукові дослідження в області економічної безпеки, менеджменту та практики управління господарською діяльністю промислових підприємств. У дисертаційній роботі Притиса В.І. чітко визначено мету, сформовано завдання, предмет та об'єкт дослідження.

У дисертації автор застосував широкий спектр методів теоретичного та емпіричного дослідження: індукції та дедукції, порівняння і систематизації, аналізу та синтезу, анкетування та експертного аналізу, системного аналізу та парних порівнянь, моделювання, морфологічного аналізу, графічний, абстрактно-логічний.

Структура дисертаційної роботи визначена її метою і є цілісним комплексом послідовних розробок теоретичних положень, методичних й організаційних підходів та практичних методів стосовно реалізації положень безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами в умовах

глобалізаційних викликів, що визначається необхідністю забезпечення розвитку та ефективного функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання.

Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження апробовані на чотирьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, які відбувалися у містах: Хмельницькому, Ірпіні, Кропивницькому, Харкові.

Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

У першому розділі «Теоретичні та методичні основи формування безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами» досліджено основні підходи до трактування термінів понять «небезпека», «безпека», «економічна безпека», «система економічної безпеки підприємства», «безпекоорієнтоване управління», та доведено важливість приділення уваги удосконаленню управління системою економічної безпеки підприємства. Визначено, що оперативність реалізації положень безпекоорієнтованого управління буде залежати від сукупності умов його реалізації та виділено дві групи таких умов, які передбачають різні реакції системи менеджменту підприємств. Запропоновано авторське трактування поняття «безпекоорієнтоване управління підприємством», під яким автор розуміє процес спрямований на досягнення бажаного стану безпеки та ефективної (прибуткової) діяльності підприємства за наявності негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ, що забезпечується прийняттям управлінських рішень суб'єктами управління різних рівнів (с. 62). Сформовано базові положення процесу реалізації безпекоорієнтованого управління на підприємстві та конкретизовано етапи його реалізації (с. 65-69).

У другому розділі дисертації «Аналіз стану безпекоорієнтованого управління діяльністю промислових підприємств в умовах глобалізаційних викликів» представлено результати аналізу тенденцій глобалізаційного впливу на промисловість в цілому та підприємства промисловості будівельних матеріалів зокрема. Детально досліджено динаміку глобалізаційних процесів та наведено індекс глобалізації України за КОФ-індексом протягом 2012-2020 років, а також

встановлено негативний вплив глобалізаційних процесів на умови ведення бізнесу, серед яких корумпованість державних інститутів та штучні перешкоди ведення бізнесу є найбільш вагомими. Досліджено динаміку рейтингової оцінки умов ведення бізнесу Doing Business в Україні протягом 2015-2020 років за основними індикаторами (с. 80-92). У роботі визначено ступінь впливу економічних, екологічних, геополітичних, соціальних, технологічних глобальних ризиків на діяльність досліджуваних підприємств. Представлено аналіз розвитку підприємств промисловості будівельних матеріалів та визначено вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на економічну безпеку досліджуваних підприємств. Розроблено методику оцінювання культури безпеки промислових підприємств та апробовано її на підприємствах промисловості будівельних матеріалів Хмельницької області (с. 125-139). Ідентифіковано основні проблемні аспекти у реалізації положень безпекоорієнтованого управління та сформовано передумови удосконалення існуючої системи менеджменту промислових підприємств з позиції забезпечення економічної безпеки.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Формування організаційно-економічного механізму безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами» розроблено пропозиції з удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління. Деталізовано інформаційне забезпечення управлінських процесів у розрізі макро-, мезо- та мікрорівня, та наведено пропозиції до формування аналітичної складової, у межах якої потоки інформації розподіляються та аналізуються у розрізі складових системи економічної безпеки з ідентифікацією ризиків та рішень, які здатні їх мінімізувати. Запропоновано використання регламентів сформованих за результатами аналізу ефективних управлінських рішень, які значно підвищують якість управлінських процесів та дозволяють розробити уніфіковані підходи щодо реакції системи менеджменту підприємств на ризики і загрози, які систематично повторюються.

Розроблено оптимізаційну модель на основі формування ймовірнісної нейронної мережі, яка враховує актуальні умови функціонування підприємства і

генерує відповідь у формі оптимального стану системи безпекоорієнтованого управління (с. 160-171). Запропонована автором модель враховує фактор сезонності, який суттєво впливає на активність досліджуваних підприємств та основні види ризиків, що пов'язані з реакцією менеджменту підприємств на падіння або зростання ділової активності у різні періоди року. Здійснено апробацію моделі на промислових підприємствах Хмельницької області та визначено оптимальні стани системи економічної безпеки досліджуваних підприємств з урахуванням актуальних умов їх функціонування.

З урахування оцінювання рівня культури безпеки промислових підприємств, у роботі запропоновано механізм подолання опору змінам у процесі впровадження безпекоорієнтованого управління на підприємствах промисловості будівельних матеріалів. Для цього здійснено ідентифікацію «точок спротиву» змінам при впровадженні безпекоорієнтованого управління з використанням діаграми Ісікави та сформовано уніфіковану діаграму із визначенням «точок спротиву» в розрізі основних складових системи економічної безпеки підприємства (с. 178-186). Розроблений механізм містить фундаментальну та дієву складові та дозволяє більш ефективно реалізовувати основні положення безпекоорієнтованого управління на промислових підприємствах.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у поглибленні та розвитку теоретико-методичних положень і розробленні науково-методичних рекомендацій для безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами.

До основних положень дисертації, які містять певну наукову новизну, варто віднести:

– науково-методичний підхід до формування інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління, який передбачає формування регламентів дій на основі розробленої системи прийняття управлінських рішень у сфері безпекоорієнтованого управління, та дозволяє використовувати уніфіковані регламенти для безпечного функціонування промислового підприємства;

– науково-методичний підхід щодо реалізації безпекоорієнтованого

управління, який передбачає розробку оптимізаційної моделі на основі формування ймовірнісної нейронної мережі, яка враховує актуальні умови функціонування підприємств і генерує відповідь у формі оптимального стану системи безпекоорієнтованого управління за визначених умов, та дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо досягнення такого стану;

– категоріально-понятійний апарат управління економічною безпекою підприємства, а саме: визначення поняття «безпекоорієнтоване управління підприємством»;

– організаційно-економічне обґрунтування процесів формування механізму подолання опору змінам при впровадженні безпекоорієнтованого управління на підприємствах, що передбачає ідентифікацію «точок спротиву» змінам у розрізі складових системи економічної безпеки підприємства та дозволяє реалізовувати положення безпекоорієнтованого управління з мінімальним спротивом;

– обґрунтування сукупності умов реалізації безпекоорієнтованого управління, що передбачає виділення таких умов, які залежать від дій та рішень керівництва підприємства і потребують управлінської реакції, та умов, на які безпосередньо впливу на рівні підприємства не існує, що обумовлює застосування адаптаційних заходів;

– науково-методичний підхід щодо процесу реалізації безпекоорієнтованого управління на підприємстві, відмінністю якого є виділення чотирьох основних етапів, що дозволяє організувати імплементацію безпекоорієнтованого управління в загальну систему менеджменту підприємства;

– науково-методичний підхід щодо визначення рівня культури безпеки підприємства, який передбачає проведення аналізу структурних елементів культури безпеки у межах п'яти складових: робота в команді; організаційна складова; функціональна складова; ідентифікація вузьких місць; мінімізація ризиків. Це дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» у системі економічної безпеки та загальній системі управління підприємством;

– науково-методичний підхід щодо визначення впливу глобальних ризиків (економічних, екологічних, геополітичних, соціальних, технологічних) на діяльність промислових підприємств, що дозволяє обґрунтовано здійснювати вибір управлінських інструментів мінімізації їх негативних наслідків.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць, серед яких 1 монографія у співавторстві, 6 статей – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні, що входить до наукометричних баз даних SCOPUS та Web of Science, 4 тези доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,18 др. арк., з яких особисто здобувачеві належить 4,83 др. арк.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота Притиса В.І. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики менеджменту. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробленні здобувачем наукового підходу щодо розвитку теоретико-методичних засад, які в сукупності вирішують важливу наукову задачу щодо удосконалення управління економічною безпекою промислових підприємств. Представлені в дисертації результати дослідження, висновки й основні положення дозволили розробити науково-методичні рекомендації стосовно безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних викликів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що пропозиції та рекомендації, сформульовані як результат дослідження, уможливають: формування інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління; удосконалення механізму подолання опору змінам при впровадженні безпекоорієнтованого управління на підприємствах; розроблення та застосування методичного підходу щодо визначення рівня культури безпеки підприємств;

застосування моделі визначення оптимального стану системи безпекоорієнтованого управління на основі нейронної мережі.

Сформовані теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, які викладені в дисертаційній роботі, використовуються у практичній діяльності: ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (довідка про впровадження № 4/448 від 17.05.2019 р.), ТДВ «Хмельницький завод будівельних матеріалів» (довідка про впровадження № 244 від 20.02.2020 р.), ТОВ «Гама-техніка ЛТД» (довідка про впровадження № 52 від 21.10.2020 р.). Також результати дослідження були використані у практичній діяльності Агенції регіонального розвитку Хмельницької області (довідка про впровадження № 3/147 від 6.10.2020 р.).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Притиса В.І., не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). В дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, розробок, статистичних даних. Представлена наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень, джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, необхідно відзначити і наявність певних дискусійних положень у дисертаційній роботі Притиса В.І.:

1. У підрозділі 1.1. автор формує теоретичне підґрунтя реалізації безпекоорієнтованого управління шляхом ретельного розгляду сутності економічної безпеки та основних теоретичних положень безпекології. Водночас

недостатньо чітко визначено позицію автора щодо застосування одного з найбільш розповсюджених підходів до розуміння економічної безпеки підприємства (захисний, гармонізаційний, процесний та інші), що потребує додаткових пояснень.

2. На рис. 1.5 (ст. 40) здобувач здійснив спробу агреговано представити складові системи економічної безпеки підприємства об'єднавши техніко-технологічну, інформаційно-комунікаційну та інтелектуально-кадрову складові в окремі елементи. Вважаємо дискусійним об'єднання інтелектуальної та кадрової складової системи економічної безпеки підприємства, зокрема в частині існуючої практики застосування різного інструментарію та захисних механізмів стосовно персоналу та об'єктів інтелектуальної власності.

3. В підрозділі 1.2 здобувач, в контексті розгляду існуючих глобальних і локальних загроз, які впливають на умови реалізації безпекоорієнтованого управління, акцентує увагу виключно на процесах глобалізації. Однак поза увагою здобувача залишились процеси інтернаціоналізації та інтеграції, які супроводжуються формуванням особливих умов ведення бізнесу та формують нові виклики для діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Тому доцільно було б комплексно дослідити вищезазначені явища та конкретизувати їх вплив на діяльність промислових підприємств і соціально-економічні процеси в цілому.

4. У підрозділі 2.2 здобувач зосередив увагу на аналізі основних показників діяльності підприємств промисловості будівельних матеріалів та будівельної галузі. Погоджуючись з таким підходом, який в подальшому дозволив автору визначити основні фактори впливу на діяльність досліджуваних підприємств, вважаємо, що таке аналітичне підґрунтя доцільно було створити шляхом порівняння основних показників промисловості будівельних матеріалів і будівельної галузі та інших галузей промисловості для створення цілісного уявлення та формулювання більш чітких тверджень.

5. Представлену на рис. 2.17 (ст. 127) процедуру оцінювання рівня культури безпеки підприємства доцільно було доповнити часовими інтервалами, виходячи з

того, що автор пропонує здійснювати анкетування та розрахунок відповідного індикатора. При цьому у роботі чітко не зазначено періодичність і тривалість такого оцінювання, як на стадії підготовки самої процедури оцінювання, так і на стадії прийняття управлінських рішень за результатами отриманої оцінки, що потребує додаткових пояснень.

6. В підрозділі 2.3 здобувач демонструє результати оцінювання рівня культури безпеки досліджуваних підприємств на основі експертних опитувань та їх аналізу. В загальному погоджуючись із авторською позицією, вважаємо, що проведені дослідження доцільно було доповнити ще визначенням рівня опору змінам, що створило б необхідне підґрунтя для коригування процесу реалізації управлінських заходів у сфері економічної безпеки досліджуваних підприємств.

7. Здобувач цілком справедливо стверджує, що основний акцент при формуванні механізму подолання опору змінам у межах реалізації положень безпекоорієнтованого управління повинен бути сконцентрований на визначенні «дієвих осіб», тобто безпосередніх виконавців, які приводять такий механізм у дію (пп. 3.3). Однак, доцільно було б не лише виділити окремий блок «виконавці» у межах розробленого механізму, а й здійснити їх більш чітку градацію за вагомістю впливу на управлінські процеси та ідентифікувати відповідні «зони відповідальності» у межах системи економічної безпеки підприємства.

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Притиса В.І.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Притиса В.І. є самостійним завершеним науковим дослідженням, що виконана на актуальну тему, відзначається науковою новизною і практичною значимістю результатів, викладена згідно вимог наукового стилю з кваліфікованою інтерпретацією основних положень, які впливають із власних досліджень автора.

Положення та результати дисертаційної роботи опубліковані в колективній монографії, фахових наукових виданнях (у тому числі у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних), зарубіжних наукових періодичних виданнях та апробовані на наукових конференціях. Наукові розробки, що містяться в дисертації мають належний рівень практичного впровадження.

Відзначені факти дають підстави стверджувати, що дисертація Притиса Вадима Ігоровича на тему «Безпекоорієнтоване управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних викликів» відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та пп. 9-12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, а сам автор Притис Вадим Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і аудиту Харківського національного
університету міського господарства імені О.М. Бекетова
Міністерства освіти і науки України

Момот Т.В.

Підпис	Момот Т.В.
Завідаючий:	<i>[Підпис]</i>
наст. відл. кадрів	<i>[Підпис]</i>
30	03 20 24 р.

[Підпис]